

ОБ'ЄКТИВНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ: НАУКОВО-ІСТОРИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ КРИЗ

© 2018 ПРОХОРОВА В. В., ДАВИДОВА О. Ю.

УДК 330.88:338.2

Прохорова В. В., Давидова О. Ю.

Об'єктивні умови формування інноваційного управління розвитком підприємств: науково-історичне підґрунтя подолання наслідків криз

Мета статті – обґрунтування об'єктивних умов формування інноваційного управління розвитком підприємств на засадах науково-історичного аспекту подолання наслідків криз. Проведено аналіз наукових літературних джерел і сформовано хронологію найбільших світових економічних криз, шляхи їх подолання, розглянуто основні світові розробки із теорії криз. Визначено, що кожен із етапів мав свої закономірності, свій рівень розвитку потенціалу та свої залучені ресурси. Відповідно до етапів розвитку висувались нові вимоги, створювались інноваційні направленості, вимагались нові знання, вміння та навички. На основі проведеного аналізу наукової літератури сформовано дані стосовно розвитку та формування наукової думки відповідно до періодизації криз. Розроблено науково-історичне підґрунтя формування інноваційного управління розвитком підприємств та надає змогу довести, що кожне нововведення, що реалізує великий винахід, створює передумови для формування системи інноваційного управління розвитком нових поколінь.

Ключові слова: світові кризи, теорії криз, наукова думка, інновації, управління, розвиток, інноваційне управління розвитком підприємств.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 15.

Прохорова Вікторія Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання, Українська інженерно-педагогічна академія (вул. Університетська, 16, Харків, 61003, Україна)

E-mail: vkprohkorova@gmail.com

Давидова Оксана Юрївна – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри готельного і ресторанного бізнесу, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клочківська, 333, Харків, 61051, Україна)

E-mail: davydova_oks@ukr.net

УДК 330.88:338.2

UDC 330.88:338.2

Прохорова В. В., Давидова О. Ю. Объективные условия формирования инновационного управления развитием предприятий: научно-историческая основа преодоления последствий кризисов

Цель статьи – обоснование объективных условий формирования инновационного управления развитием предприятий на основе научно-исторического аспекта преодоления последствий кризисов. Проведен анализ научных литературных источников, и сформирована хронология крупнейших мировых экономических кризисов, исследованы пути их преодоления, рассмотрены основные мировые разработки по теории кризисов. Определено, что каждый этап имел свои закономерности, свой уровень развития потенциала и свои привлеченные ресурсы. В соответствии с этапами развития выдвигались новые требования, создавались инновационные направленности, требовались новые знания, умения и навыки. На основе проведенного анализа научной литературы сформированы данные по развитию и формированию научной мысли в соответствии с периодизацией кризисов. Разработана научно-историческая основа формирования инновационного управления развитием предприятий, которая предоставляет возможность доказать, что каждое нововведение, реализующее великое изобретение, создает предпосылки для формирования системы инновационного управления развитием новых поколений.

Ключевые слова: мировые кризисы, теории кризисов, научная мысль, инновации, управление, развитие, инновационное управление развитием предприятий.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 15.

Прохорова Виктория Владимировна – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой экономики и организации деятельности субъектов хозяйствования, Украинская инженерно-педагогическая академия (ул. Университетская, 16, Харьков, 61003, Украина)

E-mail: vkprohkorova@gmail.com

Давыдова Оксана Юрьевна – кандидат технических наук, доцент, доцент кафедры гостиничного и ресторанного бизнеса, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клочковская, 333, Харьков, 61051, Украина)

E-mail: davydova_oks@ukr.net

Prokhorova V. V., Davydova O. Yu.

The Objective Conditions for the Formation of Innovative Management of Enterprise Development: the Scientific-Historical Basis for Overcoming the Consequences of Crises

The article is aimed at substantiating the objective conditions of formation of innovative management of enterprises development on the basis of the scientific-historical aspect of overcoming the consequences of crises. An analysis of scientific literary sources was carried out, and a chronology of the largest world economic crises was formed, ways of their overcoming were explored, the main world developments on the theory of crises were considered. It is determined that each stage had its own regularities, its level of potential development, and its attracted resources. In accordance with the stages of development new requirements were put forward, innovative orientation were created, new knowledge, practices and skills were required. On the basis of the conducted analysis of scientific literature, the data on development and formation of scientific thought in accordance with a periodization of crises have been formed. The scientific-historical basis of formation of innovative management of development of enterprises is elaborated, which provides an opportunity to prove, that each innovation realizing the great invention, creates preconditions for the formation of system of innovative management of the development of new generations.

Keywords: world crises, crises theories, scientific thought, innovations, management, development, innovative management of enterprise development.

Fig.: 1. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 15.

Prokhorova Viktoriia V. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of the Department of Economics and Business Entities, Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy (16 Universytetska Str., Kharkiv, 61003, Ukraine)

E-mail: vkprohkorova@gmail.com

Davydova Oksana Yu. – Candidate of Sciences (Engineering), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Hotel and Restaurant Business, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (333 Klochkivska Str., Kharkiv, 61051, Ukraine)

E-mail: davydova_oks@ukr.net

Сучасний стан діяльності вітчизняних підприємств свідчить про те, що для подальшого їх розвитку, підвищення іміджу, підвищення якості продукції та послуг необхідно шукати шляхи стосовно вирішення цих проблем. Одним з самих актуальних напрямків розвитку підприємств є розробка та впровадження інноваційної системи управління.

Історична хронологія свідчить про те, що практично на всіх етапах виникнення економічних криз були розроблені та впроваджені інноваційні економічні теорії, інноваційні погляди, інноваційні розробки тощо, за допомогою яких підприємства відновляли свою роботу, розширювались і завойовували нові ринки.

Вітчизняні вчені В. Базилевич, В. Геєць, С. Мочерний, Ю. Пахомов, А. Філіпенко, М. Чумаченко, А. Гальчинський, Г. Харламова та інші займалися дослідженням сутності світових економічних криз і зазначали позитивні та негативні їх наслідки.

Мета статті – обґрунтування об'єктивних умов формування інноваційного управління розвитком підприємств на засадах науково-історичного аспекту подолання наслідків криз.

В сучасних умовах функціонування, в еру генерування технологій все більше уваги повинно приділятися інноваційній системі управління розвитком. Історично так склалось, що після виникнення економічних криз розроблялись інноваційні прогресивні теорії, продукти, технології та ін., відповідно до рівня розвитку, який постійно набирив нових темпів і завойовував нові вершини. Головним у системі розвитку завжди було нововведення (інновації).

Проведений аналіз наукових літературних джерел надав можливість сформулювати хронологію найбільших світових економічних криз, шляхи їх подолання та відповідність до них основних світових розробок з теорії криз (табл. 1).

Розглянутий період виникнення криз розділено на три етапи [10]: етап I (XVIII ст. до 30-х рр. XX ст.); етап II (30–60-ті рр. XX ст.); етап III (60-ті рр. XX ст. по теперішній час).

Кожен з етапів мав свої закономірності, свій рівень розвитку потенціалу та свої залучені ресурси. Відповідно до етапів розвитку висувались нові вимоги, створювались інноваційні направленості, вимагались нові знання, вміння та навички. З кожним етапом з'являлись інноваційні системи управління розвитком, які в більшій частині мали відмінності відповідно до нових вимог.

Після кожної економічної кризи науковці шукали нові шляхи виходу з неї, було розроблено велику кількість інноваційних рішень. На основі проведеного аналізу наукової літератури сформовано дані стосовно розвитку та формування наукової думки відповідно до періодизації криз, що наведено у табл. 2.

Отже, аналіз сутності формування економічної думки свідчить, що визначальним чинником розвитку та боротьби з кризовими явищами має стати політика забезпечення глибоких якісних інноваційних перетворень.

При виробленні стратегії виходу з кризи треба враховувати всі особливості.

У світовій історії відомо три шляхи досягнення «економічного дива»: за рахунок власних ресурсних запасів (країни Близького Сходу, Індонезія, Мексика); за рахунок вигідного географічного положення, дешевої робочої сили, правильної інвестиційної та податкової системи (Південна Корея, Сінгапур, Тайвань); внаслідок впровадження наукомістких інноваційних технологій та підвищення якості виробництва (Японія, Німеччина та ін.) [12].

Результати аналізу хронології найбільших світових економічних криз і розвитку та формування економічної думки як фактора подолання криз надало можливість зробити висновок стосовно того, що після виникнення будь-якої кризи наукова спільнота продукувала інноваційні економічні думки для їх подолання.

Пропонувались інноваційні теорії стосовно циклічності виникнення криз, які впливали на рівень розвитку країн, виробництв, на соціальний розвиток населення тощо.

Розмаїття наукових шкіл, повний спектр можливих позицій щодо однієї і тієї самої проблематики, в тому числі протилежні погляди вчених, що цілком не збігаються і розрізняються, складаються в певні напрями розвитку економічної думки, серед яких виокремлюється напрямки із вельми рухомими та розпливчатими межами. Все це свідчить про необхідність створення інноваційної системи економічної науки, без якої не можна як перейти на нову модель розвитку, адекватну сучасним реаліям, так і функціонувати в сучасних умовах. Але всі розглянуті економічні думки мають одну етимологію походження – це реакція світової економіки, зокрема наукової думки, на подолання криз і кризових явищ (рис. 1).

Всі кризи впливали на діяльність підприємств, мали негативну тенденцію, а саме: призводили до скорочення випуску продукції, звільнення робітників, у деяких випадках – навіть ліквідації та ін.

На виникнення криз впливали внутрішні та зовнішні фактори, завдяки ефективному інноваційному управлінню розвитком підприємства виходили на новий рівень. Але для кожного інноваційного відкриття необхідні реальні інвестиції та високий інтелектуальний потенціал.

Незважаючи на широкі дослідження проблеми інноваційного управління розвитком підприємств, всеохоплюючої теорії поки що не створено. Одна з основних причин – це прагматичні, позитивістські настанови дослідників, які істинними знаннями визнають лише конкретні емпіричні дослідження і відкидають цінність філософських узагальнень.

Динамічна теорія розвитку, на думку Й. Шумпетера, ґрунтується на постійних «коливаннях» кон'юнктури, які він пов'язує зі «здійсненням нових комбінацій» чинників виробництва, що викликаються до життя «динамічним підприємцем». Шумпетер розрізняє п'ять характерних випадків нових комбінацій [12]:

Хронологія найбільших світових економічних криз, шляхи їх подолання та відповідність до них основних світових розробок із теорії криз

Економічні кризи	Причини виникнення криз	Наслідки криз	Шляхи подолання криз	Відповідність основних світових розробок із теорії криз
1	2	3	4	5
	<i>Етап I (XVIII ст. до 30-х рр. XX ст.)</i>			
1857–1858 рр. Перша світова економічна криза	Спекуляція акціями залізничних компаній, підприємств важкої промисловості, земельних ділянок – це супроводжувалося небувалим накопиченням грошової маси, збільшенням обсягів кредитування, але у якийсь момент все «лопнуло». Масові банкрутства	Обвал ринку акцій, криза американської банківської системи; кризи у країнах Європи та Латинської Америки	Ще не мали планів щодо виходу з економічних криз. Приплив ліквідних коштів із Англії у США допоміг послабити наслідки кризи, а потім повністю її подолати	Система вільної конкуренції здатна подолати економічні кризи (Ж. Сімонді, І. Родбертус).
1873 р. Друга світова економічна криза	Розглядається як велика міжнародна фінансова криза, передумовою став кредитний підйом Латинської Америки та спекулятивний підйом на ринку нерухомості в Німеччині та Австрії	Обвал фондових ринків «чорна п'ятниця» у Відні, криза поширилась на біржах у Берліні, Цюріху й Амстердамі. У США – банківська паніка. Спад американської та європейської економік (зниження обсягів виробництва). Зниження експорту з Латинської Америки. Сама тривала криза капіталізму до 1878 р.	Вихід із кризи відбувався по-різному, узгодженої стратегії не існувало; шляхом підсилення державного регулювання фінансової системи; через обмеження діяльності акціонерних товариств	Економічні кризи неможливі при капіталізмі (Дж. Міл, Дж. Рікардо)
1914 р. Міжнародні фінансово-економічна криза (Початок Першої світової війни)	Була викликана початком Першої світової війни. Причина – тотальний розпродаж паперів іноземних емітентів урядами США, Великої Британії, Франції та Німеччини для фінансування воєнних дій. За підрахунками економістів, загальні витрати країнами учасниць становили близько 360 млрд дол.	Безробіття, інфляція, зростання податків, підвищення цін і зuboжіння народів усіх країн, що воювали. Крах на усіх товарних і грошових ринках. Загострення міждержавних економічних відносин. Революції у Німеччині та Росії	Інтенсифікація виробничих процесів, запровадження механізації, нові технології, що пізніше дало позитивні результати. Розширення колоніальних володінь. Великі прибутки у вигляді відсотків від позик і дивідендів від прямих інвестицій у промисловість. Втручання Центральних банків врятувало економіку ряду країн	
1929–1933 рр. «Велика депресія» («Чорний четвер»)»	Різка зниження вартості акцій на Нью-Йоркській фондовій біржі призвело до глибокої і тривалої економічної кризи, її результати давали про себе знати до початку Другої світової війни.	Скорочення промислового виробництва. Закриття заводів, банків. Підвищення рівня злочинності. Велика кількість безробітних. Соціальні вибухи та страйки	Ефективна антикризова програма Президента США Ф. Д. Рузвельта. Ліквідація безробіття. За допомогою позик і державних субсидій були оздоровлені банківсько-фінансова система та ослаблені кризою підприємства.	Парадигма Дж. Кейнса: економічна криза неминуча при класичному капіталізмі. Втручання держави у вирішення питань безробіття та у розвиток економіки з метою
<i>Етап II (30–60-ті рр. XX ст.)</i>				

ЕКОНОМІКА ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ

ЕКОНОМІКА ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
	Відсутність державного контролю за виробництвом. Відмова від золотого стандарту		Англійський уряд вчасно вжив заходів, що спрямовані на ліквідацію наслідків економічної кризи. Він підтримував процес концентрації виробництва, встановлення галузевих єдиних цін на товари. Виникли й успішно діяли тільки змішані державно-приватні підприємства. Підвищилися і мито на ввезення іноземних товарів	сприяння ефективному сукупному попиту. Поява теорії мультиплікатора для аналізу причин виникнення криз
<i>Етап III (60-ті рр. XX ст. по теперішній час)</i>				
1973 р. Перша енергетична криза «Нафтова криза»	Всі арабські країни-члени ОПЕК, а також Єгипет і Сирія, заявили в ході Жовтневої війни, що вони не буде поставляти нафту країнам, що підтримали Ізраїль у цьому конфлікті з Сирією та Єгиптом. Це стосувалось передусім США та їхніх союзників у Західній Європі	Видобуток нафти різко скоротився. Упродовж наступного року ціна на нафту збільшилась із трьох до дванадцяти доларів за барель. Економія електроенергії, скорочення авіарейсів. Підвищення цін практично на всі види продукції та послуг	Збільшення імпорту вугілля, прискорений розвиток ядерної енергетики. Технічний прогрес у автомобілебудуванні, пов'язаний зі зниженням споживання палива	
1987 р. «Чорний понеділок»	Відбулося найбільше падіння промислового індексу Доу-Джонса за всю його історію – 22,6%.	Потенційними причинами краху прийнято вважати програмний трейдінг, неліквідність, переоцінений ринок та ринкову психологію. Крита «завалила» ринки Австралії, Канади, Гонконгу	Комісією з цінних паперів і бірж були сформульовані нові правила захисту індивідуальних інвесторів, зокрема маркетмейкером NASDAQ було зобов'язано купувати у них певну кількість акцій, якщо ті хотіли їх продати.	Особлива увага впливу зовнішніх і внутрішніх факторів циклічної ринкової економіки. Розвиток теорії антикризових дій, циклічності процесів та їх згладжування, втручання держави у розвиток економіки, стабілізація економічної рівноваги
1997 р. «Азіатська криза»	Криза у країнах південної і східної Азії стала найсерйознішим потрясінням світової економіки в 1990-х рр. Після багатьох років швидкого зростання економіки азійські країни в 1997 році раптово увійшли в глибоку рецесію. Кредитний бум. Відсутність страхування кредитних ризиків	Довіра з боку західних інвесторів призвів до припинення фінансування корейських банків і компаній, а потім і до банкрутства деяких з них	Уряд просив про допомогу МВФ, причому її розмір на той момент був найбільшим за всю історію фонду – \$ 57 млрд	
1998 р. «Російська криза» («Російський дефолт»)	Дефолт за внутрішніми заборгованостями, номінованими в національній валюті. Девальвація національної валюти. Криза азійських ринків. Провальна політика держави. Виникнення фінансових пірамід	Зниження рівня життя населення. Підвищення рівня безробіття. Великі втрати корпоративного сектора та населення. Крах банківської системи	Внаслідок девальвації національної валюти ціни на імпортні товари усередині країни підскочили, а ціни вітчизняних товарів за кордоном впали, що дозволило їм зайняти ринки, які вони не могли зайняти раніше. Криза 1998 р. Дала шанс промисловості набратися сили, відтородив-	

1	2	3	4	5
2008 р. «Глобальна фінансова криза»	Кредитна криза у США охопила Європу та інші держави світу. На світових фондових ринках лопнули «мильні пузири». Криза чітко проявилась під час банкрутства, злиття або консервації декількох великих американських фінансових фірм. Погіршенням головних економічних показників майже у всіх країнах світу	Відплив депозитних коштів, збиткові результати великої кількості банків, уповільнення зростання ВВП, підвищення рівня безробіття, скорочення обсягу експорту. Зниження цін на нафту до 40 доларів за барель	ши її імпорту та збільшивши експортні можливості. Оздоровилася і державна політика, фінансова криза змусила чиновників відповідальніше ставитися до бюджетного планування. Малий бізнес усвідомив свою силу та став розвиватися у великі підприємства	Розробка «План стабільності і розвитку», план стимулювання економіки

Таблиця 2

Розвиток та формування наукової думки відповідно до періодизації криз як економічного процесу

Рік	Автор	Назва теорії	Сутність теорії
1	2	3	4
<i>Етап I (XVIII ст. до 30-х рр. XX ст.)</i>			
1862	К. Жугляр (C. Juglar)	Комерційні кризи та їх повторюваність у Франції	Середньострокові (7–12 років) цикли, основою яких є коливання інвестицій з урахуванням запізнювання інвестиційних рішень господарських суб'єктів
1867	К. Маркс (K. Marx)	Капітал	Економічні кризи («кризи надвиробництва») як утворюють фазу циклу з періодичним оновленням основного капіталу (засобів виробництва). Середньострокові (до 10 років) цикли, які диктуються строками оновлення основного капіталу. Через близькість часових параметрів двох останніх видів циклів їх можна сукупно трактувати як цикли Маркса – Жугляра
1868	Дж. Міллс (J. Mills)	Про кредитні цикли і походження комерційної паніки. Праці Манчестерського статистичного товариства 1867–1868	Кожні десять років відбувається величезне та раптове збільшення попиту на позичковому ринку, що супроводжується великою і несподіваною зміною у русі кредиту та тимчасовим руйнуванням кредитної системи
1871	В. Джевонс (W. Jevons)	Теорія політичної економії	Наша наука повинна бути математичною хоча б тому, що вона має справу з кількостями
1891	Дж. Гобсон (J. Hobson)	Проблеми бідності	Мистецтво спрямовувати матеріальні інтереси людей для досягнення максимального добробуту
1911	Дж. Шумпетер (J. Schumpeter)	Теорія економічного розвитку: питання прибутку, капіталу, кредиту, відсотків, і економічного циклу	Ефективна конкуренція можлива тільки за умов економічної динаміки. Цей стан забезпечується якісно новим рівнем виробництва, що базується на безперервному запровадженні нововведень, новаторстві на всіх рівнях – технологічному, управлінні й організації виробництва, якості продукту, освоєння нових ринків збуту, сировини
1912	Л. фон Майсе (L. von Mises)	Теорія грошей та кредиту. Епістемологічні (гносеологічні) проблеми економіки. Елементарні основи економічної науки	Теорія циклів підприємницької діяльності (бізнес-циклів) і концепція неможливості раціонального ведення господарства і здійснення економічного розрахунку в умовах планово-централізованої економіки
1920	А. Пігу (A. Pigou)	Економіка добробуту	За відсутності інфляційних очікувань зростання цін викликає зростання заощаджень і скорочення споживання, що знижує ціни і привводить економіку в рівновагу. Аналогічно при неповній зайнятості та зниженні цін економічні агенти починають менше зберігати і більше споживати, що підтримує ціни та зайнятість
1920	Дж. Кітчин	«Цикли Кітчина» («Цикли запасів»)	Короткострокові економічні цикли з характерним періодом 3–4 роки. Існування короткострокових циклів коливаннями світових запасів золота, проте у наш час таке пояснення не може вважатися задовільним. У сучасній економічній теорії механізм генерування цих циклів зазвичай зв'язують із запізненнями за часом (часовими лагами) в русі інформації, що впливають на ухвалення рішень комерційними фірмами
1922	М. Д. Кондратьєв	«Великі цикли кон'юнктури» («Цикли Кондратьєва»)	Великі цикли кон'юнктури, які були покладені в основу його теорії «довгих хвиль», період кожної з яких становить у середньому 54–55 років

1	2	3	4
1922	Дж. Кітчін (J. Kitchin)	Цикли і тренди економічних факторів («Цикл Кітчана»)	Виділив невеликі цикли в 40 місяців і великі цикли в 7–11 років. Цикл походить із-за затримок в інформаційному русі, що впливають на прийняття рішень комерційними фірмами. Фірми реагують на підвищення комерційної ситуації через збільшення випуску продукції за рахунок повної зайнятості, наскільки це їм дозволяє основний капітал
1926	Р. Хоутри, І. Фішер	Торгові цикли	Запропонували кредитно-грошову концепцію циклу, згідно з якою кризи виникають у результаті порушень у галузі грошового попиту і пропозиції. Розглядали зміну відсоткової ставки та розмірів кредиту як основного інструменту управління інвестиційним процесом, стабілізації економічного циклу і досягнення економічного зростання. Зводили економічні кризи до коливань кон'юнктури, які можна усунути зміною купівельної сили грошей, регулюючи їх кількість в обіг
1930	С. Кузнець	«Цикли (ритми) Кузнеця»	Тривалість приблизно 15–25 років, зв'язував ці хвилі з демографічними процесами, зокрема, припливом іммігрантів і будівельними змінами, тому він назвав їх «демографічними» або «будівельними» циклами
<i>Етап II (30–60 рр. XX ст.)</i>			
1936	Дж. М. Кейнс	Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей	Висунув гіпотезу, що ринкова економіка не може самостійно потрапити в рівновагу. Задля прогнозування інвестиційного клімату ним була розроблена Кейнсіанська функція, пропонував експансивну грошову політику для збільшення інвестицій. Вважав, що єдиною причиною поганої кон'юнктури є відсутність попиту.
1941	Ф. фон Гаек (F. von Hayek)	The Pure Theory of Capital Чиста теорія капіталу	Гроші не можуть виступати інструментом грошової політики держави, бо це призводить до інфляції та економічних спадів. Стабільність грошової системи може бути досягнута лише на основі її лібералізації, тобто відміною державної монополії на емісію грошей і конкуренцією приватних емітентів
1959, 1964	Л. Мендельсон (L. Mendelsohn)	Теорія та історія економічних криз і циклів в 3 томах	Історія економічних криз – це суворий обвинувальний вирок капіталістичній системі. Капіталізм глибоко змінив суспільні відносини, підняв на велику висоту точні науки, революціонував техніку й інженерне мистецтво, розвинув порівняно з феодалізмом виробництво матеріальних цінностей. Кризи демонструють нездатність капіталізму управляти продуктивними силами, які він викликав до життя
<i>Етап III (60-ті рр. XX ст. по теперішній час)</i>			
1963	І. Трахтенберг (I. Trachtenberg)	Монетарні кризи 1821–1938 рр.	Виділяв кризи платіжних засобів, кризи грошового обігу та грошових ринків. Грошові кризи – це прояв економічних криз у сфері кредитно-грошових відносин
1980	Е. Мендел (E. Mandel)	Довгі хвилі капіталістичного розвитку	Інтерпретує причини спаду в глобальному капіталізмі, який спостерігався починаючи з 1970-х років, пов'язуючи основні тенденції розвитку з теорією довгих хвиль (чергування спадів і підйомів у розвитку економіки), а також з класовою боротьбою і формами панування буржуазії. Класова боротьба сприймається як одна з найважливіших складових економічної історії. Пов'язує «пізньокапіталістичну» кризу з впливом довгих економічних хвиль на класову боротьбу
1999	М. Монтес, В. Попов	Азійська криза переросла у світову	Фінансова криза може розгорнутися і без бюджетних дефіцитів як наслідок погіршення умов торгівлі та балансу у поточних операціях, які разом призводять до підриву валютного курсу, що, своєю чергою, через взаємопов'язаність валютного і фінансового ринків може негативно вплинути на стан фінансового сектора країни

ЕКОНОМІКА ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ

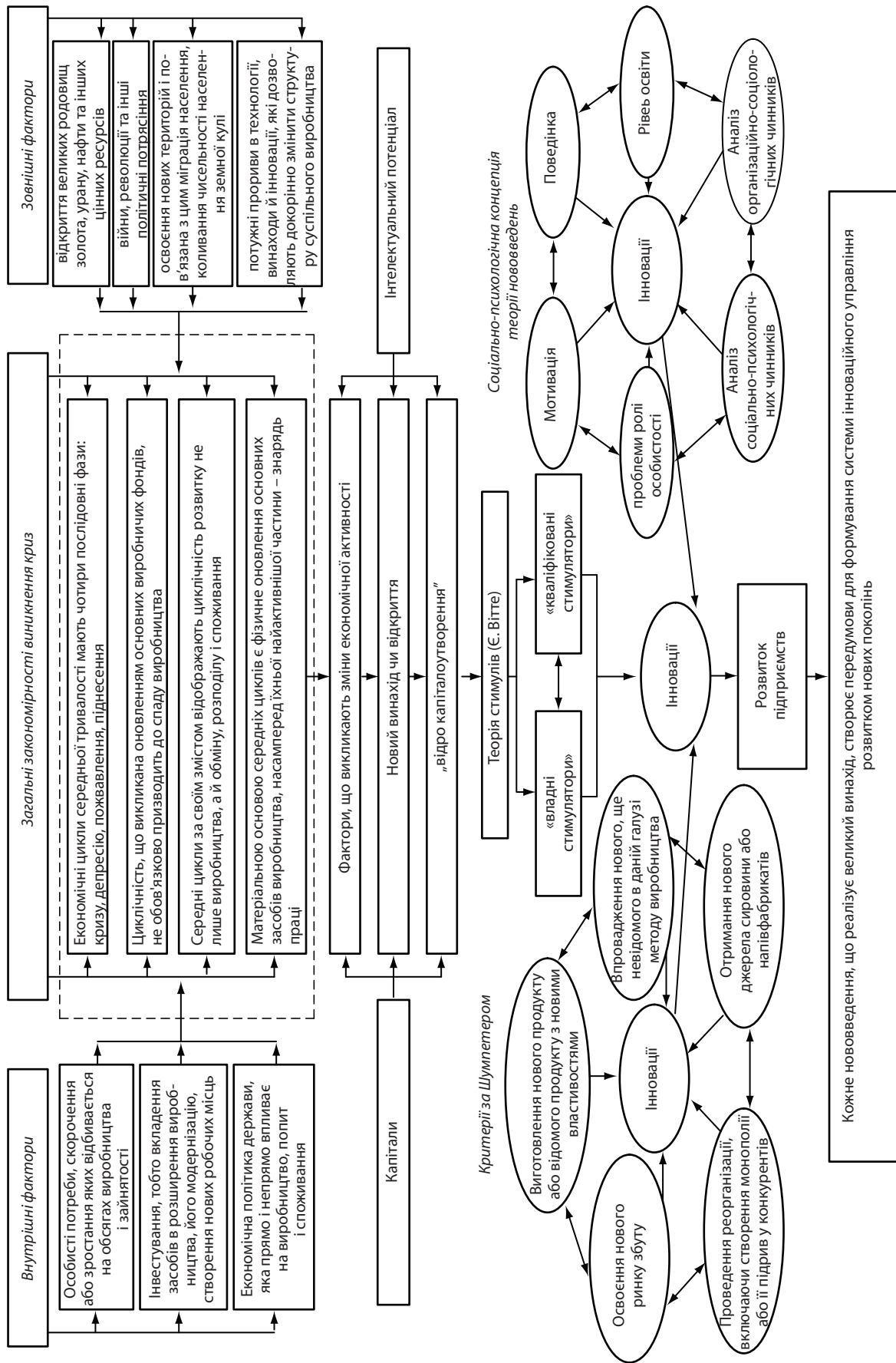

Рис. 1. Науково-історичне підґрунтя формування інноваційного управління розвитком підприємств

1. Виготовлення нового продукту або відомого продукту з новими властивостями.
2. Впровадження нового, ще невідомого в цій галузі, методу виробництва.
3. Освоєння нового ринку збуту.
4. Отримання нового джерела сировини або напівфабрикатів.
5. Проведення реорганізації (організаційна перебудова), у тому числі створення монополії або її підрив у конкурентів.

Ці комбінації різні за своєю сутністю, але мають в основі дещо спільне – елемент інновації. Саме інновацію Шумпетер вважав вирішальним критерієм у визначенні нововведення.

Шумпетер дав визначення інновації як економічної категорії і вперше серед економістів зробив спробу дослідити можливості здійснення нововведень.

Соціально-психологічна концепція теорії інновацій пов'язана з пріоритетом людських відносин в інноваційному управлінні розвитком підприємств діяльністю. Основне місце в ній посідають проблеми ролі особистості, поведінки, мотивації, рівень освіти, аналіз соціально-психологічних і організаційно-соціологічних чинників. Для цих теорій основним є виділення певної групи людей як особливих носіїв інновацій [14].

Також головне місце відводиться питанню про можливість високих темпів інновацій, що вирішує теорія стимуляторів (Є. Вітте) [14]. Об'єктом дослідження тут є перешкоди, які виникають при впровадженні нововведень. Для їх усунення, згідно з цією теорією, необхідно організувати плідну сумісну роботу «владних стимуляторів» (адміністрації) та «кваліфікованих стимуляторів» (фахівців) – своєрідну творчу групу, де фахівці створюють новинки, а адміністрація – умови для їх впровадження та усунення всіляких перешкод.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження можна сказати, що протягом всього розглянутого періоду виникнення криз і продукування видатними науковцями економічних теорій для виходу з цих криз постійно мало місце для розробки та впровадження інноваційного управління розвитком, що є рушійною силою у досягненні нових горизонтів, завоюванні лідируючих позицій, ефективному використанні ресурсів тощо.

Кожне нововведення, що реалізує великий винахід, створює передумови для формування системи інноваційного управління розвитком нових поколінь. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. СПб. : Питер, 1999. 416 с.

2. Базилевич В. Д., Ільїн В. В. Метафізика економіки. Київ : Знання, 2007. 718 с.

3. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. М. : Мысль, 2005. 253 с.

4. Булгаков С. Розмисли. Творча спадщина у контексті ХХІ століття. Київ : Знання, 2006. 903 с.

5. Глушко Т. П. Філософія економіки: структурно-методологічний аналіз : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03. Київ, 2006. 182 с.

6. Самсин А. И. Основы философии экономики : учеб. пособие для вузов. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 271 с.

7. Туган-Барановський М. І. Основи політичної економії. Львів : Видав. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 628 с.

8. Ратніков В. С. Основи філософії науки і філософії техніки : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2012. 291 с.

9. Хакен Г. Синергетика. Иерархии неустойчивостей в самоорганизующихся системах и устройствах. М. : Мир, 1985. 254 с.

10. Харламова Г. Світові кризи: передбачити чи чекати? *Виклики часу «Економіст»*. 2014. № 8. С. 23–26.

11. Ефект синергії або чому росте кількість М&А угод // Baker Tilly. URL: <http://www.bakertilly.ua/news/id1224>

12. StudFiles. URL: <https://studfiles.net/>

13. Хасанова Г. Ф., Буренина И. В. Синергия как метод повышения эффективности деятельности компании. *Нефтегазовое дело*. 2011. № 6 С 188–197. URL: http://www.ogbus.ru/authors/Khasanova/Khasanova_1.pdf

14. Теорії циклів. URL: http://stud.com.ua/48726/ekonomika/teoriyi_tsikliv

15. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

REFERENCES

Ansoff, I. *Novaya korporativnaya strategiya* [A new corporate strategy]. St. Petersburg: Piter, 1999.

Bazylevych, V. D., and Ilin, V. V. *Metafizyka ekonomiky* [Metaphysics of the economy]. Kyiv: Znannia, 2007.

Blaug, M. *Ekonomicheskaya mysl v retrospektive* [Economic thought in retrospect]. Moscow: Mysl, 2005.

Bulhakov, S. *Rozmysly. Tvorcha spadshchyna u konteksti XXI stolittia* [Thoughts Creative heritage in the context of the 21st century]. Kyiv: Znannia, 2006.

“Efekt synerhii abo chomu roste kilkist M&A uhod” [The effect of synergy or why the number of M & A transactions grows]. Baker Tilly. <http://www.bakertilly.ua/news/id1224>

Hlushko, T. P. “Filosofia ekonomiky: strukturno-metodologichniy analiz” [Philosophy of Economics: structural and methodological analysis]: *dys. ... kand. filoz. nauk : 09.00.03*, 2006.

Khaken, G. *Sinergetika. Ierarkhii neustoychivostey v samoorganizuyushchikhsya sistemakh i ustroystvakh* [Synergetics. Hierarchies of instabilities in self-organizing systems and devices]. Moscow: Mir, 1985.

Kharlamova, H. “Svitovi kryzy: peredbachyty chy chekaty?” [World crises: predict or wait?]. *Vyklyky chasu «Ekonmist»*, no. 8 (2014): 23-26.

Khasanova, G. F., and Burenina, I. V. “Sinergiya kak metod povysheniya effektivnosti deyatelnosti kompanii” [Synergy as a method of increasing the effectiveness of the company]. *Neftegazovoye delo*. 2011. http://www.ogbus.ru/authors/Khasanova/Khasanova_1.pdf

Ratnikov, V. S. *Osnovy filosofii nauky i filosofii tekhniki* [Fundamentals of Philosophy of Science and Technology Philosophy]. Vinnytsia: VNTU, 2012.

"StudFiles" <https://studfiles.net/>
 Samsin, A. I. *Osnovy filosofii ekonomiki* [Fundamentals of economic philosophy]. Moscow: YuNITI-DANA, 2003.
 "Teorii tsykliv" [Theories of cycles]. http://stud.com.ua/48726/ekonomika/teoriyi_tsikliv

Tuhan-Baranovskyi, M. I. *Osnovy politychnoi ekonomii* [Fundamentals of Political Economy]. Lviv: Vydav. tsentr LNU im. I. Franka, 2003.

Vikipediia - vilna entsyklopediia. <https://uk.wikipedia.org/wiki>

УДК 330.35:005.336.4]:316.46

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА

© 2018 ЦИМБАЛ Л. І.

УДК 330.35:005.336.4]:316.46

Цимбал Л. І.

Історичні передумови становлення концепції інтелектуального лідерства

Дослідження теорії лідерства є основою великої кількості наукових праць, але систематичне дослідження концепцій лідерства відсутнє. Трансформація загальних умов господарювання, Четверта промислова революція вимагають нового розуміння сутності лідерства. Проте це неможливо без детального аналізу його еволюції в наукових працях і в рамках концепцій розвитку економічної науки. Відповідно до цього в роботі здійснено систематизацію підходів до розуміння лідерства в сучасній економічній науці, що дозволило виявити три основні підходи до його визначення: лідерство як процес, як результат і як інструмент. Охарактеризовано нові риси лідерського підходу до управління, що стало можливим у результаті аналізу еволюції підходів до розуміння лідерства. Проаналізовані роботи філософів та економістів різних часів дали можливість виокремити основні ідеї, закладені в розуміння «лідерства» в наукових школах і течіях, а також здійснити їх періодизацію. Виокремлено особливості розуміння «лідера» та його ролі в суспільстві на різних етапах розвитку економіки.

Ключові слова: лідерство, інтелектуальне лідерство, концепція інтелектуального лідерства, еволюція лідерства.

Табл.: 2. **Бібл.:** 31.

Цимбал Людмила Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: l.tsimbal@ukr.net

УДК 330.35:005.336.4]:316.46

Цимбал Л. И. Исторические предпосылки становления концепции интеллектуального лидерства

Исследование теории лидерства является основой большого количества научных работ, но систематическое исследование концепций лидерства отсутствует. Трансформация общих условий хозяйствования, Четвертая промышленная революция требуют нового понимания сущности лидерства. Однако это невозможно без детального анализа его эволюции в научных трудах и в рамках концепций развития экономической науки. В соответствии с этим в работе осуществлена систематизация подходов к пониманию лидерства в современной экономической науке, что позволило выявить три основных подхода к его определению: лидерство как процесс, как результат и как инструмент. Охарактеризованы новые черты лидерского подхода к управлению, что стало возможным в результате анализа эволюции подходов к пониманию лидерства. Проанализированные работы философов и экономистов разных времен позволили выделить основные идеи, заложенные в понимание «лидерства» в научных школах и течениях, а также осуществить их периодизацию. Выделены особенности понимания «лидера» и его роли в обществе на разных этапах развития экономики.

Ключевые слова: лидерство, интеллектуальное лидерство, концепция интеллектуального лидерства, эволюция лидерства.

Табл.: 2. **Библ.:** 31.

Цимбал Людмила Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры международной экономики, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (просп. Победы, 54/1, Киев, 03057, Украина)

E-mail: l.tsimbal@ukr.net

UDC 330.35:005.336.4]:316.46

Tsymbal L. I.

The Historical Preconditions for the Formation of Concept of Intellectual Leadership

Research on leadership theory is the basis for a large number of scientific works, but there is no systematic study on leadership concepts. Both the transformation of general business environment and the Fourth Industrial Revolution require a new understanding of the essence of leadership. However, this is impossible without a detailed analysis of its evolution in scientific works and within the framework of the concepts of development of economic science. Accordingly, the publication systematized approaches to understanding leadership in modern economic science, which helped to identify three main approaches to its definition: leadership as a process, as a result, and as an instrument. New features of leadership approach to management are characterized, which is possible as a result of analysis of evolution of the approaches to understanding of leadership. The analyzed works of philosophers and economists of different times have allowed to allocate the basic ideas laid down in the understanding of «leadership» in scientific schools and movements, and also to carry out their periodization. Peculiarities of the understanding of «leader» and his role in the society at different stages of economic development have been allocated.

Keywords: leadership, intellectual leadership, conception of intellectual leadership, evolution of leadership.

Tbl.: 2. **Bibl.:** 31.

Tsymbal Liudmyla I. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economics, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: l.tsimbal@ukr.net